

1 **Route naar de vrijheid**

2 **Als de geallieerden op 6 juni 1944 aan land komen in Normandië (Frankrijk) is dat het begin van de**
3 **bevrijding van West-Europa. Tussen juni en september worden Frankrijk en België grotendeels**
4 **bevrijd en op 13 en 14 september worden de eerste gebieden in Nederland bevrijd. De bevrijding**
5 **van Nederland stukt echter na het mislukken van operatie Market Garden en de Slag om Arnhem.**
6 **Om de bevrijding op de Duitsers, die in Nederland tot en met 4 mei 1945 duurt, te herdenken,**
7 **wordt een speciale herdenkingsroute opgericht: de Liberation Route. Deze internationale route**
8 **loopt van Frankrijk tot aan Italië en Polen.**

9 **Zwerfkeien**

10 In Arnhem en in de rest van de omgeving staan op ongeveer tien plekken grote zwerfkeien. Deze
11 stenen van soms meer dan een meter breed staan maar vreemd in het landschap. Ze moeten er zijn
12 neergelegd door mensen. Als er goed gekeken wordt dan wordt een bordje zichtbaar dat op de steen
13 is bevestigd. Hierop staat een tekst geschreven over een belangrijke gebeurtenis van de bevrijding
14 van de stad. Bij het scannen van de QR-code wordt een geluidsfragment beschikbaar samen met nog
15 wat meer achtergrondinformatie. In en rond Arnhem zijn er onder andere stenen te vinden aan de
16 Rijnkade naast het informatiecentrum 'Slag om Arnhem', op de hoek Utrechtseweg-Zwarteweg, op
17 het Willemsplein en een bij de entree van het Openluchtmuseum.

Afbeelding 1: De zwerfsteen met het bordje over de gebeurtenissen op Zwarteweg 14 in Arnhem. Bron: Google Maps.

18 **Zwarteweg 14**

19 Dichtbij de koepelgevangenis in Arnhem, op de Zwarteweg 14 staat een gewoon rijtjeshuis, waar
20 eigenlijk niets vreemds aan te zien is. Toch is het een belangrijk huis geweest in Slag om Arnhem. In
21 dit huis werd namelijk in 1944 voor een aantal dagen de Britse generaal Urquhart verborgen voor de
22 Duitsers, nadat hij bijna in hun handen was gevallen.

23 Nadat op 17 september 1944 de Britten in Arnhem zijn geland, blijkt dat de communicatie via de
24 radio's maar moeilijk verloopt. Daardoor moeten de twee Britse generaals Urquhart en Lathbury de
25 stad doorreizen om op locatie te bekijken hoe de strijd ervoor staat. Nadat ze in de wijk Lombok zijn
26 geweest, nemen ze een verkeerde afslag en lopen zo richting de Duitse soldaten. Ze worden meteen
27 onder vuur genomen en Lathbury wordt door een kogel getroffen. Urquhart sleept zijn collega een
28 huis binnen, maar moet zelf verder vluchten. Door de Arnhemmer Anton Derksen wordt hij gespot
29 en Derksen wenkt de generaal zijn huis binnen. Hier moet de generaal twee dagen onderduiken. Het
30 was voor Derksen een gevaarlijke actie. Als de Duitsers er achter zouden komen dat hij de generaal
31 op zijn zolder verborgen hield, zou hij zeker worden doodgeschoten.

32 Voor twee dagen denken de Engelsen dat de twee generaals dood zijn. Als de Engelsen na twee
33 dagen echter toch weer in Lombok weten te komen, weet de generaal zijn troepen te bereiken. Hij
34 wordt door de soldaten meteen weer naar het hoofdkwartier gebracht, de plek waar nu het Airborne
35 Museum Hartenstein ligt. Vanuit daar kan hij de soldaten weer aansturen. Voor generaal Lathbury
36 duurt het wat langer, maar ook hij bereikt uiteindelijk een week later weer de Engelse soldaten.

37 **De Westerbouwing**

38 Rond 25 september is het duidelijk geworden voor de
39 Britten dat de Slag om Arnhem verloren is. Ze kunnen
40 de Duitsers niet verslaan en besluiten zich terug te
41 trekken richting Nijmegen. Het probleem is alleen dat
42 ze daarvoor de Rijn over moeten steken en de brug is
43 opnieuw opgeblazen. Samen met Britse en Canadese
44 soldaten plannen ze een ontsnapping bij Oosterbeek,
45 waar nu restaurant 'De Westerbouwing' ligt. Terwijl
46 Britse kannonnen bulderen, roeien Britse soldaten in
47 opblaasbootjes naar de zuidkant van de Rijn. Ze
48 hebben geluk dat een hele groep Poolse soldaten de
49 Duitsers bij Driel op afstand weten te houden, anders
50 zouden de Britse soldaten allemaal gevangen
51 genomen worden.

Afbeelding 2: de zwerfkei op de parkeerplaats van restaurant 'De Westerbouwing' in Oosterbeek. Bron: Roland Weyers, via Google Maps.

52 Aan het begin van de ochtend op 26 september moeten de Engelsen de evacuatie stoppen, omdat de
53 Duitse kanonnen het vuur openen op hun posities. Toch zijn er nog veel Engelsen die de oversteek
54 niet gemaakt hebben. Ze raken in paniek en sommigen proberen zwemmend de Rijn over te steken.
55 Helaas halen veel uigeputte soldaten deze tocht niet en verdrinken in de rivier. Van de 10.000 Britse
56 soldaten in Arnhem kunnen er ongeveer 2.400 worden geëvacueerd. Bijna 1500 sneuvelen er en de
57 rest wordt allemaal gevangen genomen door de Duitsers.

58 **Zelf de tocht maken?**

59 Liberation Route Europe is de organisatie die de verhalen over de bevrijding van West-Europa graag
60 levend wil houden en plaatst daarom deze stenen op plaatsen waar zich iets belangrijks heeft
61 afgespeeld. Alle stenen die door de organisaties zijn geplaatst, zijn via hun site op te zoeken.
62 Daarnaast organiseren ze lezingen en tochten langs verschillende plekken. Je kunt ook zelf de fiets
63 pakken en langs deze plekken fietsen. Er staat een aantal voorbeeldroutes online, maar zelf een
64 route in elkaar zetten met interessante punten in de omgeving kan natuurlijk ook.

Afbeelding 3: Het logo van Liberation Route Europe. Bron: Liberationroute.nl